

Guide för handledning och bedömning av VFU

YRKESLÄRARPROGRAMMET

Bedömningsguide för VFU i yrkeslärarprogrammet

Från och med hösten 2025 startar ett uppdaterat yrkeslärarprogram och vi har bland annat förändrat upplägget av VFU. Dessa förändringar innebär att:

1. VFU är tre egna kurser med egna kursplaner och kursansvariga.
2. Kursmålen för VFU fortfarande är skrivna utifrån en tanke om progression. Till varje mål finns kriterier som beskriver en stegring av kunskapsnivåer.
3. Kursmålen har delats in i tre olika domäner: didaktisk/metodisk kompetens, relationell/kommunikativ kompetens och analytisk/reflekterande kompetens.
4. Målen är tydligare indelade i två perspektiv på yrkeslärande: Deltagarperspektiv och Åskådarperspektiv. Perspektiven är ett stöd för att planera studenternas VFU samt att beskriva deras lärande och bedöma deras kompetens under VFU.

Kunskapsnivåerna, domänerna och perspektiven på yrkeslärande utgör tillsammans ett ramverk för VFU. Ramverket ska användas för att stödja studenternas yrkeslärande och vara en grund för bedömning av deras kompetens. Grunden till ramverket har hämtats ur internationella, nationella och lokala kriterier för och forskning om lärarkompetens. Ramverket har också tillkommit, granskats, använts och reviderats av verksamma lärare i olika skolformer samt av programråden för lärarutbildning vid Linnéuniversitetet. De huvudsakliga författarna och ansvariga för utvecklingen av ramverket är Per Lindqvist och Ulla-Karin Nordänger, forskare i pedagogik vid Linnéuniversitetet. Innan samtliga mål och bedömningsgrunder presenteras (från s. 5) ges en beskrivning av grunden för ramverket.

Progression i yrkeslärande

Studenternas yrkeslärande ska kännetecknas av progression. Med en bas i studenters erfarenheter byggs förståelse och förmåga till yrkesmässig handlingsberedskap. Progressionen kan förstås både som en utökning och en fördjupning av de uppgifter studenten ställs inför, men det handlar också om graden av självständighet. Om studenten inte arbetar som lärare innebär VFU först begränsade uppgifter med mycket stöd och handledning medan VFU i slutet av utbildningen innebär att självständigt ta det ansvar som yrkesutövningen kräver. Om studenten redan arbetar som lärare handlar VFU mer om att planera aktiviteter genom att inta en position som student för att utvecklas i förhållande till VFU-kursens mål. För att progression ska kunna understödjas, diskuteras och bedömas har VFU-målen beskrivits i olika nivåer. Dessa anger hur en allt större kompetens krävs för att kunna uppfylla målet. De olika nivåerna har rubrikerna:

- Underkänd nivå
- Grundläggande nivå
- Utvecklad nivå
- Fördjupad nivå

I guiden finns beskrivningar av vad studenten förväntas kunna på grundläggande, utvecklad och fördjupad nivå.

Sammanlagt finns 16 mål för VFU. Alla mål införs dock inte i samma VFU-kurs. Fem mål införs i VFU I, fem mål tillkommer i VFU II och fem mål i VFU III. För att studenten ska ges godkänt på ett nytt mål i VFU-kursen krävs att hon/han uppfyller kraven för grundläggande nivå. Införda mål återkommer därefter i de resterande VFU-kurserna. För godkänt betyg krävs att studenten förmår uppfylla kriterier på allt högre nivåer inom samma mål. Det ska krävas alltmer för att uppnå godkänd nivå.

Tre domäner av lärares kompetens

När man försöker konkretisera vilka kompetenser lärare har, eller bör ha, blir listan närmast oändlig. Ett sätt att försöka ringa in kompetenser är att dela in dem i större domäner. I det pedagogiska arbetet hänger dock kompetenserna ihop. En uppdelning av lärares kompetenser kan bara göras i teorin, i praktiken är de olika delarna alltid sammanvävda. För att kunna begreppsliggöra kompetensen och kunna skapa förutsättningar för att bättre stödja och bedöma studenternas yrkeslärande har vi valt att dela in de mål som de studerande ska tillägna sig under VFU i tre ömsesidigt beroende domäner: Didaktisk/Metodisk, Relationell/Kommunikativ och Analytisk/Reflekterande kompetens. Att kunna upprätta relationer med elever och kollegor är grundläggande för att överhuvudtaget kunna ägna sig åt didaktiska frågor och samtidigt är skola och utbildning institutioner med lärande och kunskapsförmedling som centrala, överordnade målsättningar. Bedömningsunderlagen kan användas i vilken ordning som helst.

Domän 1: Didaktisk/Metodisk kompetens

En student måste både ha, kunna använda sig av och visa förmåga att hålla sig uppdaterad i och vidareutveckla sitt ämnes- och yrkeskunnande. Kompetensen ska vara både bred och djup samt visa sig i studentens praktiska handlingar. En annan viktig dimension av kompetensen inom området handlar om förmågan att skaffa kunskap om elevens erfarenheter, kunskaper, intressen och behov. En skicklig lärare förmår integrera sin förståelse av ämnet med kunskaper om eleverna, för att sedan ta beslut om hur elever ska lära samt välja organisation för verksamhet, aktiviteter, material eller andra resurser som gynnar såväl individuellt som kollektivt lärande. Även kompetensen att kunna bedriva aktiviteter som främjar lärande och att ha kunskaper om bedömning och betygsättning inom ramen för den målstyrda skolan ingår i domänen. En student som avslutat utbildningen måste vara förtrogen med de olika styrdokument som ligger till grund för arbetet. En sådan förtrogenhet måste visa sig i studentens handlingar och reflektioner. En viktig aspekt av domänen är förmågan att entusiasmera elever, att visa att man tror på deras förmåga och att kunna uppvisa handlingskraft i didaktiska sammanhang.

Domän 2: Relationell/Kommunikativ kompetens

Färdigheter och förmågor inom denna domän handlar i hög utsträckning om kommunikation. En skicklig lärare kan lyhört gå in i ett samspel med elever men även med andra personer inom skolans område: vårdnadshavare, kollegor, skolledning och andra yrkesgrupper liksom med det omgivande samhället och särskilt med personer i yrkeslärares grundyrken. Grundläggande i kommunikationen är att den bygger på respekt och möjliggör inflytande och delaktighet. Lärare måste kunna etablera och upprätthålla förtroendefulla relationer med eleverna men också utöva ledarskap. Läraren bör vara medveten om och konstruktivt kunna balansera mellan närhet och distans, omsorg och auktoritet, ödmjukhet och orubblighet i relationer med eleverna. Hon/Han måste också ha förmågan att förhandla fram ramar och rutiner som blir styrande för vilka relationer som möjliggörs. Det handlar med andra ord om ”vilken atmosfär” läraren lyckas skapa i sitt ledarskap. Slutligen måste hon/han kunna visa medvetenhet om hur styrdokumentens grundläggande värden relaterar till det egna förhållningssättet.

Domän 3: Analytisk/Reflekterande kompetens

I denna domän av lärares yrkeskompetens handlar förmågor och färdigheter om att kunna reflektera över och analysera sina och andras erfarenheter och personliga värderingar utifrån såväl teoretiska som etiska argument. I Skollagen § 5 står att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. En erfarenhet är beprövad först när den systematiskt granskats, utvärderats och kritiskt diskuterats. Det

handlar såväl om att referera till individuella erfarenheter och "sunt förnuft" som att koppla de egna handlingarna och värderingarna till andras erfarenheter, skolans respektive grundyrkets styrdokument, och vetenskapliga teorier. Hon/han har också beredskap för att ompröva egna praktiska teorier och värderingar. I kompetensen ingår inte bara ambitionen att reflektera över, påverka och utveckla den egna verksamheten, utan också viljan att delta i kollektiv utveckling av skolan. Iakttagelser och erfarenheter måste därför kunna kommuniceras, diskuteras och ifrågasättas tillsammans med andra, i kollegiala forum. Förmågan till reflektion och analys får dock inte leda till ständigt tvivel. Lärare behöver ha handlingskraft och utveckla en rimlig, långsiktig och hållbar strategi för sitt arbete. De egna intentionerna måste kunna balanseras mot faktiska villkor för verksamheten, samtidigt som läraren visar vilja att påverka villkoren och därmed utvidga handlingsutrymmet.

Två perspektiv på yrkeslärande

I lärarutbildning, liksom i många andra professionsutbildningar, finns ett ofta oproblematiserat ideal om att "teori" och "praktik" bör integreras. Detta sker ofta genom utbildningens "teori" förser de "praktiken" med uppgifter. Det teoretiska vetandet och det praktiska kunnandet kan dock betraktas som två kunskapsformer med olika karaktärer och som kräver olika lärprocesser. För att verkligen kunna integrera teori och praktik föreslår vi att en organisation där teori och praktik koordineras. I avsikt att åstadkomma detta har vi valt att beskriva lärandet inom de tre domänerna utifrån två positioner – *deltagarperspektiv* och *åskådarperspektiv*. Båda perspektiven på yrkeslärande är lika viktiga att hantera i en lärarutbildning, men de uppgifter som studenten ska genomföra för att uppnå målen kan utformas och bedömas på olika sätt. För att tydliggöra detta anges i bedömningskriterierna vilket perspektiv som dominerar lärandet inom varje mål.

Deltagarperspektiv

I deltagarperspektivet är syftet med VFU att föra in studenten i en yrkespraktik och i en yrkesgemenskap. I det här perspektivet är VFU-handledaren en förmedlare av den ofta outtalade eller tysta kunskap som anses giltig. Den huvudsakliga uppgiften för VFU-handledaren och andra lärare är att agera som förebilder och att hitta lagom svåra uppgifter åt studenten allteftersom denna växer in i yrkesrollen. Lärandet ses som en social process och som en rörelse – mellan perifert och centralt deltagande i en yrkesgemenskap. Lärande baseras inte i huvudsak på uttalad eller kritisk teoretisk reflektion, utan på görande och erfarenheter med reflektion. Lärandet är dessutom nära förbundet med den praktiska situationen att den i princip bara kan förvärfvas där. Studenten måste få öva och visa samt få tillfälle att misslyckas även om studenten redan arbetar som obehörig lärare. För att kunna bedöma studentens kunnande måste hennes/hans handlingar observeras. Inom detta perspektiv är det viktigt att studenten får tillfälle att under långa praktikperioder "bada" i yrkespraktiken och verkligen delta i den. Studenter som arbetar som obehöriga lärare behöver få delta på ett förändrat sätt i förhållande till sitt ordinarie arbete. VFU-uppgifter som förs med från de teoretiska delarna av utbildningen har karaktären av erkännande snarare än granskande av praktiken. De kan till exempel utformas så att studenten får uppgifter som: "Följ din handledare under ...", "Planera i samråd med din handledare ..." Det handlar om att delta och genom *övning* kvalificera sig som lärare.

Åskådarperspektiv

I åskådarperspektivet på yrkeslärande är det viktigt att studenten ges tillfällen att pröva på eller bevittna typiska situationer i yrket som därefter får utgöra exempel och underlag för reflektion. Centralt är att kunna distansera sig från verksamheten för att så att säga "få syn på den" och på de underliggande värderingar och mönster som styr. För studenter som arbetar som obehöriga lärare kan åskådarperspektivet innebära att auskultera vid andra gymnasieprogram. VFU-handledarens uppgift är i detta perspektiv att stödja studenten i problematisering och reflektion kring yrket. Handledarrollen innebär till stor del att vara en kritisk samtalspartner. Om praktiksituationen är välfungerande eller inte har ingen avgörande betydelse eftersom i princip alla situationer kan utgöra en grund för reflektion. Någon "rätt

eller riktig” yrkesutövning existerar inte och poängen med att vistas i yrkesfältet är att se många olika situationer i avsikt att kritiskt granska och problematisera dessa. Kvalificerad yrkesutövning handlar i detta fall om att ha förmåga att diskutera och ifrågasätta sitt handlande och väga alternativ mot varandra. En bedömning av studentens kompetens under en VFU-kurs behöver, enligt detta perspektiv, inte alltid grunda sig på observationer av handlingar. Den kan likaväl baseras på studentens muntliga eller skriftliga reflektioner. I denna teoretiska position ses det som en poäng att VFU är varierad och att man får uppleva olika verksamheter. Vanligt är också att VFU-kursen föregås av teoretiska kurser och att teoribaserade uppgifter förs med från de universitetsförlagda delarna av utbildningen. Utan så kallade ”teoretiska glasögon” kan studenten få svårt att upptäcka vad som egentligen utspelar sig i verksamheten. För yrkeslärare kan det vara värdefullt att observera elevers APL i förhållande till elevers skolförlagda lärande. Uppgifter kan till exempel handla om att följa enskilda elever för att observera deras utveckling ur ett bestämt perspektiv, att observera grupper för att upptäcka maktstrukturer, att fokusera genusaspekter eller att granska styrdokument. Det handlar om att ställa sig *bredvid* och försöka förstå verksamheter genom att betrakta och försöka analysera dem. I de matriser nedan som beskriver kunskapsprogressionen inom varje mål anges vilket perspektiv som dominerar lärandet inom varje mål. De olika perspektiven symboliseras av två olika bilder:

Åskådarperspektiv

Deltagarperspektiv

I matrisen kan också avläsas vilken godkänd-nivå som gäller för respektive VFU-kurs. Målen har dessutom kompletterats med en beskrivning samt förslag på frågor som kan ställas kring studentens kunskande. Förslagen till frågor följer tanken om progression, det vill säga de som relaterar till att grundläggande nivå kommer först. Övriga dokument som finns till hands för att stödja studenter, handledare och lärarutbildare är kursplan, studiehandledning och bedömningsunderlag för respektive VFU-kurs. Bedömningsunderlaget som handledaren fyller i efter VFU-perioden finns i studiehandledningen. För VFU på egen arbetsplats finns även dokumentet: ”Att handleda en kollega.

VFU 1

Studenten ska kunna:

	Observera undervisningssekvenser och reflektera över alternativa undervisningsmetoder (A1)	<i>Godkänd nivå för VFU-kurs</i>	<i>Underlag för bedömning</i>
Underkänd nivå	Studenten når inte kriterierna för VFU-kursens nivå.		
Grundläggande nivå	Studenten beskriver undervisningssekvenser och reflekterar över någon relevant del som skulle kunna utvecklas exempelvis i relation till lärandeinnehållet.	I	
Utvecklad nivå	Studenten kan reflektera över undervisningssekvensers kvalitéer och eventuella utvecklingsmöjligheter. Studenten reflekterar även över framtida överväganden i sin undervisning.	II	
Fördjupad nivå	Studenten kan reflektera över framtida överväganden med stöd i observerade undervisningssekvenser samt i relation till didaktiska teorier/modeller.	III	

Att arbeta med lärande och utveckling innebär att man är en "reflekterande praktiker". Dilemman uppstår ständigt. Lärare reflekterar mer eller mindre oupphörligt över sin verksamhet. Ambitionen är studenterna ska utveckla sin förmåga att reflektera över och vid behov ompröva egna praktiska teorier och värderingar. Det handlar om att låta verksamheten vila på vetenskaplig grund och på beprövad erfarenhet från såväl lärarutbildning som grundyrke. I kompetensen ingår inte bara ambitionen att reflektera kring, påverka och utveckla den egna verksamheten, utan också viljan att delta i kollektiv utveckling av skolan. För att kunna uppnå detta krävs att studenten visar nyfikenhet och vilja att ställa frågor runt sin egen praktik liksom runt verksamheten i stort. Efter hand bör studenten kunna uppfatta hur komplext arbetet är och att man måste vara beredd på att omvärdera och arbeta för att kunna hålla blicken fast vid målet. De teorier som studenten har lärt sig under de universitetsförlagda kurserna kan sällan användas för att lösa verkliga problem i vardagen. De kan snarare användas som redskap för att försöka tolka och förstå denna vardag och att försöka få syn på sammanhang som annars hade förblivit dolda. Dessa teorier kan också diskuteras i förhållande till erfarenheter i studenters grundyrken. Teorier om genus kan till exempel göra att vi plötsligt får syn på hur ojämnt talutrymmet fördelas i en grupp. Vårt praktiska kunnande kan då hjälpa oss att hitta modeller för hur vi ska försöka fördela den jämnare. Mot slutet av utbildningen bör studenten kunna kombinera sina kunskaper om teori med sina erfarenheter i verksamheten, kunna se hur de hänger samman och ställa kloka frågor som kan leda till vidare studier eller till utveckling av vårt kunnande och av verksamheten i stort.

Förslag på frågor som kan ställas inför handledning och bedömning:

- I vilken utsträckning ställer studenten frågor om skolverksamheten?
- Visar studenten en öppen attityd och en vilja att ompröva?
- Drar studenten slutsatser utifrån praktiska erfarenheter? Tar hon/han vara på andras erfarenheter?
- Visar studenten förmåga att ibland koppla sina erfarenheter till teori? Gör hon/han spontant sådana kopplingar? Leder det till några diskussioner om genomförande eller omvärderingar?
- Förmår studenten identifiera relevanta problemområden och frågeställningar som skulle kunna leda till vidare studier? Till utveckling av verksamheten?

	Planera och utvärdera undervisning (D1) (Kursmål: planera, genomföra och reflektera över egen undervisningssekvens under handledning)	Godkänd nivå för VFU-kurs	Underlag för bedömning
Underkänd nivå	Studenten når inte kriterierna för VFU-kursens nivå.		
Grundläggande nivå	Studenten planerar och följer upp en undervisningssekvens med stöd av handledare. Undervisningssekvensen kopplas till styrdokument.	I	
Utvecklad nivå	Studenten planerar metoder, aktiviteter och resurser som är lämpliga för eleverna och som är anpassade till relevanta styrdokument. Studenten föreslår lämpliga bedömningsformer.	II	
Fördjupad nivå	Studenten planerar metoder, aktiviteter och resurser som tillåter skillnader i lärande mellan individer och grupper av elever. Studenten har relevanta argument för sina val. Studenten beskriver hur uppföljning av bedömningen används i kommande planering.	III	

Att kunna välja metoder, aktiviteter, material och andra resurser utgör en viktig kompetens hos läraren. Aktiviteterna bör uppmuntra till deltagande och engagemang hos eleverna och till att lyfta fram deras erfarenheter, oavsett om metoden som valts handlar om "katederundervisning", lärarledda diskussioner, förberedelser för APL, samarbeten eller andra format. Elevrollen kan emellertid inte uteslutande handla om att sitta och lyssna. Lärandet kräver aktivitet, reflektion och förståelse för vad man håller på med. Aktiviteterna kan variera på en skala mellan helt lärarledda och helt elevinitierade. I valet av metoder och aktiviteter ska studenten kunna förhålla sig till ämnesplaner och läroplan. Vissa mål kanske lämpar sig bättre att ta sig an i helgruppsdiskussion medan andra tjänar på att behandlas i små grupper eller individuellt. Samtidigt måste valen relatera till eleverna och deras förutsättningar. På högre nivåer krävs därför – förutom att studenten mer självständigt väljer metoder och aktiviteter – att allt större hänsyn tas till individer eller grupper av elever.

Att arbeta som lärare innebär att vara en länk i en kedja av lojaliteter. Man förutsätts vara lojal mot sina elever, mot deras vårdnadshavare, mot sina egna ideal, mot sitt grundyrke och mot sina kollegor men också mot sitt uppdrag. En prioriterad lojalitet utgörs följaktligen av de styrdokument som gäller för verksamheten. De intentioner som studenten har bör stå i samklang med de mål som skrivs fram i styrdokumentet. För att kunna uppnå detta krävs en god kännedom om dokumentet samt en förståelse för hur de kan översättas och relateras till verksamheten i skolan men också hur styrdokumentet förhåller sig till de normer som råder i grundyrket. När studenten väljer aktiviteter och andra resurser för att stimulera lärande, det vill säga när didaktiska val görs, bör hon/han träna på att finna motiv för dessa i styrdokumentet. En student som har kommit längre i sin utveckling bör också kunna ställa gjorda val i relation till styrdokumentet för att reflektera över utfallet, för att justera egna framtida didaktiska val eller för att föreslå utveckling av verksamheten.

Det är bara genom att följa upp och utvärdera som läraren kan få kunskap om hur väl planeringen lyckats. Har målen för avsnittet uppnåtts och i vilken grad? Svaren på sådana frågeställningar bör vara grunden för den fortsatta planeringen, både vad gäller att välja lämpliga mål och aktiviteter. Bedömningsformerna ska vara anpassade till målen. Om dessa riktas mot individuellt lärande bör strategier för uppföljning också riktas mot individer. Om målen riktas mot grupper av elever, bör också uppföljningen riktas mot grupper men samtidigt behöver det finnas utrymme för att följa upp eleverna individuellt. Det finns en hel rad strategier – från självvärdering till skriftliga prov – det viktiga är att den bedömningsform som planeras eller genomförs är systematisk och relateras till både elever och mål. Bedömningsformen måste kunna förse läraren med sådan information att den gynnar fortsatt planering av arbetet och den måste ge möjlighet för eleverna att visa vad de har lärt eller åstadkommit.

”Lämplighet” innebär i denna målbeskrivning också frågan om hur ofta bedömning bör ske och i vilken omfattning. En snabbt utkastad fråga i en helgrupp kan ibland vara nog för att ta reda på om man ”är på rätt väg”, medan man vid andra tillfällen kan behöva genomgående insikt i enskilda elevers förståelse av ett innehåll för att greppa variation och djup. Att ensidigt välja samma form för bedömning kan missgynna grupper av elever, därför bör en variation av bedömningsformer nyttjas – eller diskuteras som möjligheter – för godkänt på de högre nivåerna.

Förslag på frågor som man kan ställa sig inför handledning och bedömning:

- På vilka sätt är valda aktiviteter, material och andra resurser ändamålsenliga i förhållande till styrdokumentet och som förberedelse för tysta kunskaper i elevernas kommande yrke?
- På vilka sätt är metoder och aktiviteter anpassade till elevernas erfarenheter, frågor, behov och skilda förutsättningar?
- På vilka sätt ger metoderna och aktiviteterna en chans till varierat deltagande hos eleverna?
- Vet studenten vilka styrdokument som gäller för den aktuella verksamheten?
- Kan studenten koppla den egna verksamheten (mål, metoder och aktiviteter) till mål i styrdokumentet?
- Kan studenten, utifrån någon form av utvärdering, ge förslag på hur verksamheten kan utvecklas för att bättre motsvara styrdokumentets krav?
- Hur involveras eleverna i syftet med aktiviteten?
- Hur påverkar studenten elevernas möjligheter att förstå sammanhang på olika sätt?
- Med vilken grad av självständighet har metoder, aktiviteter och material valts?
- Hur relaterar den föreslagna/genomförda uppföljningen till styrdokumentets mål och till elevernas förberedelse för andra kunskaper i det kommande yrket?
- Ger den föreslagna/genomförda uppföljningen användbar information inför kommande planering?
- Är bedömningen/uppföljningen anpassad till eleverna? Får eleverna möjlighet att visa vad de lärt eller åstadkommit?
- Nyttjas en variation av metoder alt. kan studenten beskriva alternativa metoder för bedömning?
- Hur tar bedömningen hänsyn till elevernas APL-erfarenheter?
- Kan studenten beskriva hur resultaten kommer att användas i framtida planering?
- Visar studenten förmåga att involvera eleverna i bedömningsarbetet?

	Genomföra undervisning (D 2) (Kursmål: planera, genomföra och reflektera över egen undervisningssekvens under handledning)	Godkänd nivå för VFU-period	Underlag för bedömning
Underkänd nivå	Studenten når inte kriterierna för VFU-kursens nivå.		
Grundläggande nivå	Studenten kan göra ämnesinnehållet begripligt för eleverna samt visar förmåga att samla elevgruppens uppmärksamhet runt ett innehåll. De flesta eleverna ges möjlighet att tillägna sig undervisningen.	I	
Utvecklad nivå	Innehållet presenteras på ett logiskt och sammanhängande sätt. Studenten anpassar undervisningen till olika elevers behov.	II	
Fördjupad nivå	Det finns en logisk och sammanhängande struktur inom lektionen samt mellan lektioner, till exempel i form av olika arbetsområden. Studenten uppmärksammar och använder händelser samt kopplar dem till undervisningsinnehållet.	III	

Det är skillnad på att kunna något själv och att försöka få någon annan att lära det. Det här målet handlar om hur studentens eget ämneskunnande/yrkeskunnande och förståelse av innehållet sätts i spel i undervisningen. När hon/han förmår ”översätta” sitt eget tänkande runt ett innehåll och involvera eleverna i det. För att kunna lära, måste eleverna känna någon form av engagemang – någon form av meningsfullhet – det kan handla om mening på ett mera personligt plan men också om intresse ur ett rent ”akademiskt” perspektiv. En del av målet handlar följaktligen om studentens förmåga att utgå ifrån elevernas kunskaper, intressen och erfarenheter. Att ta avstamp i personliga erfarenheter och exempel för att fånga och bygga upp ett intresse för ett särskilt innehåll är vanligt. Eftersom det inte är särskilt troligt att man lyckas engagera alla elever inför ett innehåll som de finner obegripligt kan elevernas engagemang vara ett mått på om studenten lyckats. Mot slutet av utbildningen ska studenten inte bara kunna behandla innehåll som delar som kan presenteras utan inbördes ordning eller i vilken ordning som helst. Nu ska studenten kunna identifiera någon form av sammanhang där det specifika innehållet fyller en särskild och logisk plats.

Förslag på frågor som kan ställas inför handledning och bedömning:

- Har studenten tillräckliga kunskaper?
- Kan studenten kommunicera vilket innehåll eleverna förväntas lära sig?
- Verkar eleverna engagerade?
- Framgår det att innehållet är en del av en större och sammanhängande struktur?

	Kommunicera med elever och personal i enlighet med grundläggande värden i skolans styrdokument (R1)	<i>Godkänd nivå för VFU-kurs</i>	<i>Underlag för bedömning</i>
Underkänd nivå	Studenten når inte kriterierna för VFU-kursens nivå.		
Grundläggande nivå	Studenten agerar lyhört och respektfullt i bemötandet av elever och gör försök att hantera normbrytande beteenden. Studenten nyttjar till viss del lärarnas erfarenheter som resurser samt visar vilja att dela med sig av egna erfarenheter i kollegiala sammanhang.	I	
Utvecklad nivå	Studenten hanterar normbrytande beteenden på ett konsekvent sätt med rimlig framgång. Kommunikationen med eleverna har en välavvägd balans mellan närhet och distans. Studenten deltar i kollegiala diskussioner.	II	
Fördjupad nivå	Studenten upprätthåller och kommunicerar tydliga gränser för elevernas agerande och befrämjar aktivt ett tillåtande och respektfullt beteende bland eleverna. Studenten deltar regelbundet i ömsesidiga utbyten med kollegor och annan personal.	III	

Grunden för all framgångsrik verksamhet ligger i förmågan att skapa och upprätthålla goda relationer med eleverna. Studenten måste tydligt visa en nyfikenhet och vilja att kommunicera och att samtala med eleverna. Inbjuder studenten eleverna att ta kontakt? Utvecklas en känsla för vilka sätt att kommunicera som är lämpliga, beroende på sammanhanget och eleven? Har studenten förmåga att uppfatta när t.ex. kroppskontakt är välkommen och lämplig och när den inte är det? Sättet på vilket man skapar och upprätthåller relationer är avgörande för hur man kan bygga sitt ledarskap. Här är det viktigt att studenten förmår upprätthålla ledarskapet genom att finna balansen mellan närhet och distans. Den egna personen är ett viktigt verktyg i ett sådant arbete. Studenten måste utveckla ett omdöme för var gränsen går mellan

personligt och privat samt hur auktoriteten kan upprätthållas samtidigt som en god relation med eleverna betonas. Studenten måste visa förmåga att knyta kontakter med såväl elever som med lärare och andra personalgrupper. Om studenten redan arbetar som obehörig lärare: hur upprätthåller hon/han då kontakten med elever och hur samarbetar hon/han redan med lärare och andra personalgrupper.

Förslag på frågor som kan ställas inför handledning och bedömning:

- Försöker studenten hitta vägar att kommunicera och knyta kontakter med eleverna? Präglas kommunikationen av respekt, uppriktighet, omtanke och humor?
- Försöker studenten hitta vägar att kommunicera och knyta kontakter med andra lärare och annan personal på skolan?

	Relatera erfarenheter från grundyrket till skolans kunskaps- och demokratiuppdrag (A 2) (Kursmål: relatera erfarenheter från grundyrket till skolans kunskaps- och demokratiuppdrag samt utbyta och tillvarata andras erfarenheter av yrkesliv och VFU)	Godkänd nivå för VFU-kurs	Underlag för bedömning
Underkänd nivå	Studenten når inte kriterierna för VFU-kursens nivå.		
Grundläggande nivå	Studenten gör relevanta kopplingar mellan grundyrke, elevers lärande samt skolans demokratiuppdrag, exempelvis genom nyfikna frågor.	I	
Utvecklad nivå	Studenten resonerar utvecklat om grundyrket i relation till skolans kunskaps- och demokratiuppdrag.	II	
Fördjupad nivå	Studenten resonerar utvecklat och nyanserat om hur elevernas utbildning kan öppna olika möjligheter i form av yrkesliv, vidare studier och demokratiska färdigheter	III	

Det viktigaste redskapet i läraryrket är lärarens egen person. De värderingar en lärare har kommer därför alltid att påverka hennes eller hans praktik, de utgör grunden för uppdraget. Per Fibaeck Laursen skriver i sin bok "Den autentiska läraren" att autencitet, en slags "äkthet", förutsätter någon slags mening eller betydelse. Det är endast handlingar som vi själva kan uppfatta som kärleksfulla eller uppbyggliga som vi är beredda att kalla autentiska och som lägger grunden för en framgångsrik lärargärning. Vad vi uppfattar som kärleksfullt eller uppbyggligt utgår emellertid alltid från oss själva och våra värderingar. Det ligger inbyggt i begreppet autencitet att man vill uträtta något, att det finns något meningsfullt som man vill arbeta för att uppnå. Om en lärare bara följer skolledningens anvisningar eller läroplanens krav är läraren en "anonym funktionär och inte en autentisk professionell", skriver Fibaeck Laursen. För en yrkeslärare skulle denna anonyma funktionär kunna innebära att läraren bara följer grundyrkets krav. En bra lärare förmedlar till sina elever att det finns något som är värdefullt att lära sig. Det är detta engagemang som är drivkraften för många skickliga lärare. Men detta måste kombineras med en insikt om de egna värdena och hur de påverkar praktiken, liksom en förståelse för att kollegor kan drivas av andra värden. De egna värdena får heller inte strida mot de värden som beskrivs som grundläggande i styrdokumentet. Grundyrkets värden och normer kan utgöra spänningsförhållanden mot skolans styrdokument men samtidigt måste en yrkeslärare upprätthålla goda relationer med grundyrkets arbetsliv. Vår ambition är att lärarstudenter ska utvecklas till "autentiska" lärare som drivs av starka ideal och som har förmåga att förkroppsliga dem. Samtidigt vill vi att studenten visar en förmåga till att distansera sig. Studenten ska också kunna diskutera, erkänna och respektera att andra ideal kan leda till andra ställningstaganden.

En lärare arbetar i en komplex verksamhet. Mängden av faktorer som påverkar är oändliga. Dilemman uppstår ständigt och läraren behöver reflektera, såväl i som efter de situationer som uppstått. En viktig grund för sådana reflektioner är tidigare erfarenheter. En lärare förmår, utifrån egna och andras gjorda erfarenheter, hitta generella förklaringsmönster eller att det finns många förklaringar. När lärare ska beskriva sin praktik och de mönster som binder samman vardagen använder de sig ofta av liknelser, analogier och metaforer. Praktikerns språk brukar beskrivas som ett "målande" språk. Uttryck som att eleverna "sitter som på nålar" eller att det "lyser i elevernas ögon" är försök att beskriva något som något annat. Verksamheten kan t.ex. beskrivas som ett "växthus" och gruppen av elever kan beskrivas som ett "lag". Hur man på detta sätt berättar om sin verksamhet blir viktigt för hur den också iscensätts och vad som händer i vardagen.

Som handledare blir det viktigt att dela med sig av sina berättelser om vardagen och att försöka få studenten att själv sätta ord på sin syn på verksamheten. Kanske är bilderna helt olika? Det handlar inte om att ha "den rätta" bilden – utan mera om insikter om att det kan finnas flera olika bilder av samma sak. Det blir också viktigt att försöka förstå hur komplexiteten reduceras via de bilder som används för att berätta om en erfarenhet samt vilka möjligheter att förstå en situation som "öppnas upp" respektive "stängs". Avgörande för lärandepotentialen är om personen själv uppfattar sin beskrivning som metaforisk, d.v.s. om metaforen är levande. I "Den reflekterande praktikern" beskriver Donald Schön sådana metaforer som generativa. Att berätta, hålla liv i eller återuppväcka metaforer som uttryck för praktiskt kunnande blir nödvändiga inslag i en utveckling av det praktiska handlandet.

Förslag på frågor som kan ställas inför handledning och bedömning:

- Visar studenten tecken på egna värderingar som inte ligger i linje med styrdokumentet?
- Visar studenten förmåga till engagemang?
- Kan studenten se kopplingar mellan sina erfarenheter från grundyrket, sina värderingar och sin praktik i skolan?
- Hur förhåller sig studenten till eventuella olikheter mellan grundyrket och läraryrket?
- Hur upprätthåller studenten goda relationer till arbetlivet?
- Kan studenten inse och respektera att kollegor kan ha andra värderingar?
- Lyssnar studenten på handledarens eller andra kollegors berättelser och beskrivningar av verksamheten?
- Kan studenten sätta ord på sin egen förståelse av verksamheten? Är förståelsen svartvit eller mera nyanserad?
- Passar de erfarenheter studenten gjort under sina VFU-kurser in i beskrivningen och tillåts den ändras utifrån gjorda erfarenheter? "Det kanske inte var som jag trodde?" "Man kanske skulle kunna se det på ett annat sätt?"

VFU 2

Studenten ska kunna:

	Välja, skapa och upprätthålla en miljö för lärande som är trygg och stimulerande (R2)	<i>Godkänd nivå för VFU-kurs</i>	<i>Bedömning (sätt kryss i ruta)</i>
Underkänd (U)	Studenten når inte kriterierna för aktuell VFU-kurs.		
Grundläggande nivå	Studenten gör aktiva och medvetna försök att skapa en trygg och stimulerande lärandemiljö, inklusive en säker fysisk och psykosocial miljö för eleverna.	II	
Utvecklad nivå	Studenten tar hänsyn till alla elevers behov och agerar för att säkerställa en trygg, fysisk och psykosocial miljö där lärande kontinuerligt uppmuntras och stöds.	III	

Målet handlar om hur den fysiska inramningen samspelar med lärarens intentioner, de aktiviteter som genomförs och elevgruppen. Hur iscensätts aktiviteten? I första hand gäller det att försöka undanröja sådant som gör att eleverna riskerar att skada sig eller på annat sätt upplever att miljön är otrygg. I det vidare perspektivet handlar det emellertid också om att försöka skapa bra (fysiska) förutsättningar för lärande/aktiviteter som att hantera säkerhetsaspekter som en del av ett yrkeskunnande. Det kan handla om enkla saker, som att flytta bord eller bänkar för att en diskussion lättare ska kunna föras ansikte mot ansikte, eller att flytta aktiviteten till en mer lämplig lokal. Men det kan också handla om att medvetet försöka påverka den omgivande miljön så att den blir ett tillskott och understödjer de intentioner läraren har. Strävan ska vara att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling skriver man i läroplanen. Hur studenten förmår använda den fysiska miljön som ett redskap för att uppnå sina intentioner blir viktigt att bedöma. Hur reflekterar miljön det lärande som förväntas pågå där?

Förslag på frågor som kan ställas inför handledning och bedömning:

- Innehåller miljön risker eller faror som studenten inte uppmärksammar?
- Har studenten tänkt till om den fysiska miljön och försökt anpassa den till sina intentioner?
- Har studenten – i den mån det finns möjlighet – försökt göra miljön ”attraktiv”, funktionell, inspirerande, inbjudande och säker? Kan man tydligt se att detta är en plats för lärande? Visas elevarbeten upp? Används miljön som en resurs? Görs det möjligt för alla elever att delta i aktiviteter?

	Beakta relevanta aspekter av elevernas villkor, kunskaper och erfarenheter (D3)	<i>Godkänd nivå för VFU-kurs</i>	<i>Bedömning (sätt kryss i ruta)</i>
Underkänd nivå	Studenten når inte kriterierna för aktuell VFU-kurs		
Grundläggande nivå	Studenten visar förståelse för varför det är viktigt att ha kännedom om relevanta aspekter av elevernas villkor, kunskaper och erfarenheter.	II	
Utvecklad nivå	Studenten visar god förståelse för varför det är viktigt att ha kännedom om relevanta aspekter av elevernas villkor, kunskaper och erfarenheter. Studenten beskriver tillvägagångssätt för att skaffa sig sådan information och har kännedom om sådana aspekter.	III	

Att lära sig något nytt innebär oftast att "omorganisera" det man redan kan och vet eller att konstruera en ny version av verkligheten av "gammalt tankematerial". Detta betyder att elevernas erfarenheter utgör basen för lärandet. Undervisning handlar ofta om att bygga broar mellan denna bas och det eftersträlvade målet. Det blir därför avgörande för en lärare att känna till vilka erfarenheter och kunskaper eleverna har. Ibland kan sådant visa sig genom en klassrumsdiskussion där det tänkta innehållet presenteras och sätts i relation till elevernas tidigare kunskaper och erfarenheter. Men ibland kan mera omfattande och/eller informella metoder behöva användas för att få veta något om elevernas motivation, intressen eller kulturella resurser. Det kan handla om att observera interaktioner mellan elever, att studera hur de använder språket eller hur de närmar sig uppgifter på olika sätt och utifrån olika perspektiv. I skolan möts människor av olika kön, med skilda socioekonomiska förutsättningar, etnicitet, religion eller trosuppfattning, med eller utan funktionsnedsättning, med olika sexuell läggning och i olika åldrar. Så långt det är möjligt bör lärare försöka skaffa sig kännedom om och känslighet inför sådana villkor utan att ha stereotypa förväntningar på någon utifrån grupptillhörighet. Att studenten ska ha kännedom om alla elevers redan erövade kunskaper och tidigare erfarenheter, eller att hon/han ska känna till och förstå alla elevers villkor och kulturella bakgrund är knappast rimligt att begära. Vad man kan begära är att studenten visar förståelse för värdet av sådana kunskaper och att hon/han kan beskriva något eller några sätt som kan användas för att öka kunskaperna. Kraven måste också ställas i relation till det antal elever studenten möter under sin VFU. Handlar det om väldigt många elever kanske man endast kan begära att studenten har en uppfattning av villkor på gruppnivå, medan man i mindre undervisningsgrupper kan begära mer. Om en student redan arbetar som obehörig lärare handlar det om att ha rimliga förväntningar på studentens kännedom om olika elevers bakgrund och erfarenheter.

Förslag på frågor som kan ställas inför handledning och bedömning:

- Gör studenten försök att ta reda på något om elevernas kunskaper eller erfarenheter inom det aktuella området?
- Kan studenten förklara varför det är viktigt att ha kunskaper om elevernas skilda förutsättningar och villkor?
- Kan studenten beskriva tillvägagångssätt för att få reda på mer om sina elever.
- Är studenten rimligt förtrogen med aspekter av elevernas villkor, kunskaper och erfarenheter (i relation till storlek på den grupp elever som den studerande finns i under sin VFU)?

	Relatera de grundläggande värderingarna i styrdokument till egen verksamhet (R3)	<i>Godkänd nivå för VFU-kurs</i>	<i>Bedömning (sätt kryss i ruta)</i>
Underkänd nivå	Studenten når inte kriterierna för aktuell VFU-kurs.		
Grundläggande nivå	Studenten har kunskap om grundläggande värderingar i styrdokument och ger exempel på hur värdegrunden kan komma till uttryck i egen verksamhet.	II	
Utvecklad nivå	Studenten har strategier för hur styrdokumentens värderingar kan komma till uttryck i egen verksamhet och beskriver hur hon/han arbetar med att utveckla värdegrundsfrågor.	III	

Var och en som verkar inom skolan ska främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö. I läroplanens inledande kapitel slår man fast att alla tendenser till nedvärderande beteenden ska stävjas. Eleverna ska mötas med respekt både för sin person och för sitt arbete. Detta mål handlar om att säkerställa att de lärarstudenter som examineras vid Linnéuniversitetet har förmåga att skapa ett klimat där alla elever känner att de har lika mycket värde. Det handlar om att försöka vara rättvis, men inte på ett "stereotyp" sätt – alla elever ska inte behandlas på precis samma vis. En förmåga till lyhördhet är central. Det handlar om att få alla elever att känna att de betyder något och att de är viktiga, samtidigt som de måste inse att de är del av ett sammanhang där också andra betyder något och är viktiga. Studenten måste kunna sätta värde på varje elevs olika sätt att uttrycka sig och samspela med andra, oavsett kön och bakgrund. En sådan attityd och sådana handlingar bör också "smitta av sig" till gruppen så att ett klimat av lyhördhet och respekt för varandra etableras och upprätthålls. Ett sådant klimat är en förutsättning för att verksamheten kan bedrivas under demokratiska former eftersom det möjliggör ansvar, solidaritet, delaktighet och inflytande. Den blivande läraren får inte acceptera respektlösa uttalanden eller beteenden mellan eleverna utan att agera.

Förslag på frågor som kan ställas inför handledning och bedömning:

- Finns det drag av exkludering eller nonchalans gentemot vissa elever/elevgrupper?
- Riktat studenten överdriven uppmärksamhet mot vissa elever/elevgrupper?
- Visar studenten att hon/han har stereotypa eller fördomsfulla uppfattningar om vissa elever/elevgrupper?
- Riktat studenten obefogade eller negativa kommentarer mot vissa elever/elevgrupper?
- Arbetar studenten aktivt med att försöka etablera ett respektfullt klimat i gruppen? Har hon/han rimlig framgång i sina försök?
- Reagerar studenten på kränkande eller respektlösa uttalanden eller beteenden i gruppen? Agerar hon/han på ett lämpligt sätt om sådana situationer uppstår?

	Ha överblick över elevernas förståelse av undervisningsinnehållet, ge feedback till eleverna för att stödja deras lärande och anpassa aktiviteter utifrån vad situationen kräver (D4)	<i>Godkänd nivå för VFU-kurs</i>	<i>Bedömning (sätt kryss i ruta)</i>
Underkänd nivå	Studenten når inte kriterierna för aktuell VFU-kurs		
Grundläggande nivå	Studenten uppmärksammar löpande elevernas förståelse av undervisningsinnehållet och anpassar sin undervisning utifrån olika signaler från elever. Studenten uppmärksammar relevanta situationer. Eleverna får lämplig återkoppling.	II	
Utvecklad nivå	Studenten har god överblick över individuella elevers eller grupper av elevers förståelse av undervisningsinnehållet och gör nödvändiga justeringar i val av metoder, aktiviteter och material. Eleverna får återkoppling som är underbyggd och anpassad till eleven eller gruppen.	III	

Det här målet refererar till den överblick, återkoppling och anpassning av aktiviteter som sker i undervisningslokalen. Det handlar om den så kallade formativa bedömningen, den bedömning som gör att man ibland växlar spår, byter aktivitet eller snabbar på ett förlopp beroende på de signaler man uppfattar från gruppen eller från enskilda elever. Läraren kan använda sig av en rad olika tekniker för att få överblick, som att snabbt kasta ut frågor, vandra runt och översiktligt kontrollera vad eleverna gör eller att uppmärksamma elevers kroppsspråk. I mångkulturella grupper, särskilt i sådana där man kan

anta att färdigheterna i svenska är begränsade, måste man kanske specifikt fokusera elevers olika sätt att uttrycka att de t.ex. inte förstår vad som ska göras. Det kan också finnas kulturella skillnader i sättet att uttrycka att man inte hänger med eller har svårt att förstå innehållet. Studenten ska, mot slutet av utbildningen, kunna ge individuell återkoppling för att aktivt stödja och ge konstruktiv återkoppling i avsikt att alla ska kunna utvecklas så långt som möjligt. Hon/Han ska också visa förmåga att justera och anpassa metod eller aktivitet om det visar sig nödvändigt, samt visar prov på att förmå ”fånga lärandetillfällen i flykten” om tillfället erbjuds.

Förslag på frågor som kan ställas inför handledning och bedömning:

- Försöker studenten skaffa sig överblick över hur ett presenterat innehåll ”landat” i gruppen/hos den enskilda eleven?
- Kan studenten, under pågående aktivitet, använda sig av olika sätt att ta reda på om – och hur – eleverna förstår innehållet?
- Justerar studenten sin planering om signaler visar att det behövs?
- Ger studenten lämplig och anpassad återkoppling?

	Visa ledarskap och professionellt förhållnings-sätt (R4)	<i>Godkänd nivå för VFU-kurs</i>	<i>Underlag för bedömning</i>
Underkänd (U)	Studenten når inte kriterierna för aktuell VFU-kurs.		
Grundläggande nivå	Studenten kan växla mellan roller och har inga problem att återta ledarrollen i de vanligaste situationerna. Hon/han visar på förmåga att samla och leda en grupp. Med stöd av handledare hanterar studenten mindre konflikter.	II	
Utvecklad nivå	Studenten visar förmåga att växla mellan roller. Hon/han visar, med rimlig framgång, förmåga att samla och leda grupper i de situationer som krävs för yrkesutövningen. Dessutom visar hon/han – med rimlig framgång – förmåga att hantera konflikter.	III	

Alla lärare har ett ansvar att leda verksamheten. De förväntas ha auktoritet. I möten med elever måste studenten därför kunna visa tydlighet. Det innebär att hon/han ibland – samtidigt som respekt för eleverna upprätthålls – måste kunna ”stå i vägen” och sätta gränser. Förmågan att kunna leda och samla olika konstellationer av grupper är av stor betydelse. Denna förmåga handlar till stor del om att balansera sitt ledarskap mot elevers/elevgruppers skilda behov och förutsättningar beroende på vad situationen kräver. Det finns flera sätt att ”hålla ordning” och ”ordning” kan se ut på olika sätt. De vuxnas förhållningssätt påverkar elevers förståelse och respekt för sin omvärld. Därför är alla som arbetar på skolan viktiga förebilder. Läraren måste vara – och agera medvetet som – en förebild för samvaron. Kompetensen inom målet kan innebära att studenten förmår skapa en ram kring verksamheten. Hur tydligt formuleras förväntningar på umgänget? Vad framstår som acceptabelt inom ramen som studenten etablerat?

Yrkeslärarstudenter har olika bakgrund. Vissa kommer direkt in i lärarutbildningen från sitt grundyrke och från denna yrkesroll förväntas de växla över till rollen som yrkeslärare och i sin dubbla tillhörighet röra sig mellan läraryrket och grundyrket. Det kan, till en början, vara svårt att inse att dessa roller både har likheter och skillnader. Yrkeslärarstudenter som redan arbetar som obehöriga lärare kan ha kommit olika långt i att hantera sin dubbla tillhörighet. Dessa studenter behöver hantera att inta en position som student på den egna arbetsplatsen. Oavsett om studenterna är verksamma som lärare eller inte har VFU-

handledaren en viktig roll i att ta vara på studenters erfarenheter, stödja deras utveckling och att fungera som en förebild som bedömer studenters kunskaper.

Förslag på frågor som kan ställas inför handledning och bedömning:

- Visar studenten att hon/han är beredd att ta på sig ledarskapet? Försöker hon/han medvetet agera som en förebild?
- Har studenten förmågan att kombinera ett tydligt ledarskap med bibehållen respekt för eleverna?
- Kan studenten visa följsamhet i sitt ledarskap beroende på elever och situation?
- Kan studenten växla mellan att i en situation vara inkännande och personlig, en slags ”kompis” och att i nästa vara ”lärare” utan problem? Respekterar eleverna växlingarna

VFU 3

Studenten ska kunna:

	Verka för elevers och vårdnadshavares inflytande och delaktighet (R 5)	<i>Godkänd nivå för VFU-kurs</i>	<i>Underlag för bedömning</i>
Underkänd (U)	Studenten når inte kriterierna för aktuell VFU-kurs.		
Grundläggande nivå	Studenten visar intresse för elevernas erfarenheter och verkar för inflytande och delaktighet i undervisningen. Studenten använder rimliga former/metoder för elevinflytande. Studenten har strategier för hur vårdnadshavare kan göras delaktiga och ses som en tillgång i verksamheten.	III	

Studier visar att när elever själva får tycka till om skolan handlar det oftast om den fysiska miljön som att elevrådet kan vara med och bestämma inköp av bordtennisbord. Men elevers rätt till inflytande handlar om mer än så. De demokratiska principerna att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktig ska omfatta alla elever vilket framgår i läroplaner för såväl gymnasieskolan som vuxenutbildningen. Läraren ska svara för att alla elever får reellt inflytande och läraren ska se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad.

Det finns naturligtvis många former för elevinflytande, men ett sätt är elevers utvärderingar av undervisning. För elever är det viktigt att konkret kunna se att deras inflytande ger resultat i frågor som rör deras vardag. På samma sätt måste vårdnadshavare ses som en tillgång när det gäller utveckling av verksamheten. Det är skolans och vårdnadshavarnas gemensamma ansvar att skapa bästa möjliga förutsättningar för elevernas utveckling och lärande. Alla som arbetar i skolan ska samarbeta med elevernas vårdnadshavare. Det är lärarens ansvar att fortlöpande hålla vårdnadshavare informerade om elevens skolsituation, trivsel och kunskapsutveckling liksom att hålla sig informerad om elevens personliga situation. Potentiella former för sådan kommunikation kan t.ex. vara utvecklingssamtal. För studenten kan det, p.g.a. sekretess m.m. vara svårt att få tillträde till vissa sammanhang för kommunikation kring eleven. Hon/Han måste emellertid visa en vilja till dialog med vårdnadshavare, får inte dra sig undan när tillfälle bjuds och måste också kunna visa att hon/han på ett respektfullt sätt kan kommunicera med vårdnadshavare. För de studenter som redan arbetar som obehöriga lärare är det betydelsefullt att t.ex. vara med vid erfarna lärares utvecklingssamtal och föräldramöten.

Förslag på frågor som kan ställas inför handledning och bedömning:

- Visar studenten att hon/han tar elevernas inflytande på allvar?
- Kan studenten ge exempel på olika former för elevinflytande?
- Gör studenten försök att skapa delaktighet i val av metoder, aktiviteter och material?
- Visar studenten vilja att samverka och kommunicera med vårdnadshavare? Kan hon/han t.ex. berätta om hur vårdnadshavare kan ses som en tillgång i arbetet?
- Om tillfälle bjuds, kommunicerar studenten med vårdnadshavare på ett lämpligt sätt?
- Kan studenten visa exempel på tillfällen då hon/han kommunicerat med vårdnadshavare?

	Använda tiden effektivt i syfte att gynna elevers lärande (D5)	<i>Godkänd nivå för VFU-kurs</i>	<i>Underlag för bedömning</i>
Underkänd nivå	Studenten når inte kriterierna för aktuell VFU-kurs.		
Grundläggande nivå	Studenten använder tiden effektivt. Procedurer som gynnar lärande upptar en stor del av tiden. Upplägg av aktiviteter och procedurer är anpassat till gruppen/individerna.	III	

En del av tiden i en undervisningslokal eller i en grupp både kan, ska och måste ägnas åt aktiviteter som inte omedelbart riktar fokus mot lärande av något särskilt innehåll. Det här målet riktar emellertid mot den tid då läraren har fokus mot ett särskilt innehåll, vi kan kalla det ”undervisningstid”. Den utmärks av en tydlig intention och en ambition att eleverna ska lära ett utpekat innehåll. Det vi vill bedöma är om studenten förmår att hålla ett lagom tempo och om användningen av tiden upplevs som effektiv. Går det för fort? Hinner eleverna med? Finns det för långa pauser eller ineffektiva moment? Tappar eleverna fokus?

Förslag på frågor som kan ställas inför handledning och bedömning:

- Har studenten planerat aktiviteten så att tiden känns väl utnyttjad?
- Verkar det som om eleverna ägnar sig åt de föreslagna uppgifterna, eller innehållet, den mesta av tiden?
- Bidrar planeringen till att skapa motivation hos gruppen/den enskilda eleven?
- På vilket sätt förbereder studenten eleverna för att tid kanske används på ett annat sätt i grundyrket/elevernas kommande arbete?

	Visa medvetenhet om hur man skapar ett hållbart lärararbete (A 3)	<i>Godkänd nivå för VFU-kurs</i>	<i>Underlag för bedömning</i>
Underkänd (U)	Studenten når inte kriterierna för aktuell VFU-kurs.		
Grundläggande nivå	I planering och utvärdering av verksamheten visar studenten viss balans mellan didaktiska intentioner och faktiska betingelser för arbetet. Studenten underbetonar eller överbetonar fortfarande betingelserna eller förväntar sig att se direkta resultat av sina handlingar. Studenten visar medvetenhet om den egna kompetensens räckvidd, var den slutar och var andra professioner tar vid.	III	

Dagens lärararbete är intensivt och komplext. Det blir inte alltid som man tänkt sig. Det blir också allt svårare att avgränsa arbetet från fritiden. Tankar på arbetet eller eleverna bär man ofta med sig, var man än är och vad man än gör. För att kunna hantera arbetet måste skickliga lärare kunna hitta strategier som hjälper dem att bli hållbara i yrket. Det räcker inte att vara didaktiskt skicklig, ha en analytisk och

reflekterande förmåga eller vara relationskompetent. Lärararbetet tar form i balansen mellan intentioner och faktiska villkor, mellan det man som lärare vill ska hända och de villkor som begränsar. Ett hållbart arbete som lärare förmår till exempel balansera intentionen att alla elever ska ha en utvecklad förståelse för sitt kommande yrke med villkor som att man ska hantera 30 elever i gruppen, att lokalerna är för små eller att skolans budget präglas av nedskärningar. Man måste försöka hitta strategier för att förstå uppgiften som rimlig utan att tappa bort lusten att försöka påverka och utvidga handlingsutrymmet.

Förslag på reflekterande frågor som kan ställas om studentens kunnande:

- Förmår studenten, i planering, genomförande och utvärdering av verksamheten, ta hänsyn till villkor och betingelser för densamma?
- Ställer studenten orimliga krav på sina egna eller elevernas prestationer?
- Är studenten fokuserad på att egna handlingar ska få omedelbar framgång eller förmår hon/han ha tålamod att se effekten på längre sikt?
- Visar studenten medvetenhet om den egna kompetensens räckvidd, var den slutar och var andra professioner tar vid?
- Hur hanterar studenten eventuella spänningsförhållanden mellan dennes yrkeskunnande och de förhållande som råder i skolan som arbetsplats?

	Kommunicera relationer mellan tidigare innehåll, nuvarande innehåll, och det innehåll som eleverna ska lära senare (D 6)	<i>Godkänd nivå för VFU-kurs</i>	<i>Underlag för bedömning</i>
Underkänd nivå	Studenten når inte kriterierna för aktuell VFU-kurs.		
Grundläggande nivå	Studenten beskriver på ett logiskt sätt hur tidigare innehåll beaktas i nuvarande undervisning och hur det förbereder eleverna för framtida innehåll.	III	

Det här kriteriet handlar om hur läraren förstår strukturen av ett ämne/innehåll och hur ett moment kan bygga på eller kopplas till tidigare innehåll och det som kommer att läras senare. Studenten ska kunna beskriva och placera det planerade innehållet i relation till det som varit och det som ska komma. Studenten ska också kunna motivera varför denna ordning är logisk utifrån kännedom om ämnet/områdets struktur. Här kan innehållet också relateras till hur skolans styrdokument och studenters grundyrken förbereder elever för anställning i föränderligt arbetsliv.

Förslag på frågor som kan ställas inför handledning och bedömning:

- Kan studenten förklara hur det innehåll hon/han planerat eller genomfört kan kopplas till vad eleverna tidigare lärt?
- Kan studenten förklara hur planerat eller genomfört innehåll kan kopplas till framtida innehåll?
- Kan studenten diskutera hur det innehåll som planerats eller genomförts relaterar till hela ämnets/ämnetsområdets logiska uppbyggnad?
- Hur förhåller sig studenten till skolans styrdokument och grundyrkets krav när hon/han kommunicerar relationer mellan tidigare innehåll, nuvarande innehåll, och det innehåll som eleverna ska lära senare?

	Utgå från kurs-/ämneshplan för att använda och anpassa relevanta metoder för bedömning/återkoppling för att stödja elevers lärande, samt för betygsättning (D7)	<i>Godkänd nivå för VFU-kurs</i>	<i>Underlag för bedömning</i>
Underkänd nivå	Studenten når inte kriterierna för aktuell VFU-kurs.		
Grundläggande nivå	Studenten använder styrdokumentet samt olika metoder för bedömning/återkoppling. Metoderna anpassas och är relevanta för att stödja elevers olika förutsättningar för lärande. Styrdokumentet är också en utgångspunkt för betygsättning.	III	

Studentens förmåga att konstruera, använda och kommunicera olika bedömningsformer samt att självständigt och kritiskt förhålla sig till skolans styrdokument är betydelsefull. Stor betydelse har också studentens förmåga att i yrkesrollen utgå från elevers olika villkor och förutsättningar.

Kursmål i VFU-kurser och i förhållande till domäner

Kursmål uppdelade per VFU-kurs

VFU 1

Studenten ska kunna:

- observera undervisningssekvenser och reflektera över alternativa undervisningsmetoder (A 1)
- planera, genomföra och reflektera över egen undervisningssekvens under handledning (D 1 och D 2)
- kommunicera med elever och personal i enlighet med grundläggande värden i skolans styrdokument (R 1)
- relatera erfarenheter från grundyrket till skolans kunskaps- och demokratiuppdrag samt utbyta och tillvarata andras erfarenheter av yrkesliv och verksamhetsförlagd utbildning (VFU). (A 2)

VFU 2 (inkluderar även målen i VFU 1)

Studenten ska kunna:

- välja, skapa och upprätthålla en miljö för lärande som är trygg och stimulerande för alla elever (R 2)
- beakta relevanta aspekter av elevernas villkor, kunskaper och erfarenheter (D 3)
- relatera de grundläggande värderingarna i styrdokument till egen verksamhet (R 3)
- ha överblick över elevernas förståelse av undervisningsinnehållet, ge återkoppling till eleverna för att stödja deras lärande och anpassa lärandeaktiviteter utifrån vad situationen kräver (D 4)
- visa ledarskap och professionellt förhållningssätt. (R 4)

VFU3 (inkluderar även målen i VFU 1 och 2)

Studenten ska kunna:

- Verka för elevers och vårdnadshavares inflytande och delaktighet (R 5)
- Använda tiden effektivt i syfte att gynna elevers lärande (D 5)
- Visa medvetenhet om hur man skapar ett hållbart lärararbete (A 3)
- kommunicera relationer mellan tidigare innehåll, nuvarande innehåll, och det innehåll som eleverna ska lära senare (D 6)
- Utgå från kurs-/ämnesplan för att använda och anpassa relevanta metoder för bedömning/återkoppling för att stödja elevers lärande, samt för betygsättning (D7)

